

helyzet fölillantásának módja a szerző plasztikus szemléltető erejéről, lelkiismeretességéről, a történetekben élő és alkotó, értékes írói egyéniségről tanúskodnak.

A kötet a maga egészében tetszhet vagy kevésbé tetszhet az olvasónak, (hogy ne mondjam kritikusnak), lehet róla elismerően, vagy elmarasztalóan írni, beszélni, vagy vitázni, táborokra szakadni, de szükségességét megkérdőjelezni, értékét kétségbe vonni fölösleges.

A *Hallgatni nem arany* a maga valóságában így válik teljessé, így válik bizonyos értelemben sajátos értékke változatos és egyre gazdagodó irodalmunkban, figyelmet érdemlő, érett alkotássá.

A szöveg folyamatosságát, illetve az aforizmák kissé fárasztó sorát Szeles Károly karikaturista ötletes illusztrációi egészítik ki. Ezek a »megelevenített« aforizmák kellemes színfoltként, pihentető lélegzetvétélként hatnak az olvasóra.

MOLNÁR CS. ATTILA

LÁZADÓ KEMÉNYKALAP AZ ÉJSZAKÁBAN

TARI ISTVÁN: *Talajvér*.

Híd, 1971. 7–8.

Tari István, a kibontakozó, a legújabb költőnemzedék feltörő egyénisége — lázadó toll az éj sötétjéből.

Perspektív közelítési módja, belső potenciállal töltött képei, sajátos kifejező eszközei a vajdasági atmoszféra új rétegeit segítik kiaknázni, térbeli elrendezettségét síkba redukált vetületekké formálni.

A *Talajvér* című ciklusa pályagrafikonján az eddigi maximum. Minden egyes *Skalpja* egy-egy hiú győzelem a felvetődő problémák felett, a valóság vérző maszkja, melyet a költő a győztes büszkeségével helyezhet a poétika füzérjére. Minden megszerzett *Skalp* egy-egy újabb érintkezési eshetőséget kínál a maszk alá rejtett tényekkel, a jelenel, a jelenbe sűrített lehetőséggel, viszonylattal.

Meg kell említenünk a fekete, a sötét és a tük, tövisek kísértetiesen visszatérő árnyát. Ez a két alapgondolat szinte bűvópatakként merül alá a sorok árjában, s bukkan fel.

Képet kapunk a fekete számos árnyalatáról. Ez ugyan első hallásra kissé sokszzerűen hat, ha azonban jobban belemélyedünk ennek a színnek a belső felépítésébe, magunk is felismerjük a kínálókozó lehetőségek nagy számát, a fekete

minden színt magába fogadó tulajdonságát — minden eszmény létezésének feltételezhetőségét.

Tartalmaz egy bizonyos szorongást, izgalmat is — hasonlóképpen, mint amikor belépünk egy sötét szobába: nem tudjuk, hova kerülünk, merről érhet bennünket valamilyen külső hatás, nem látjuk a falakat — A TÁVOLSÁGOK A VÉGTELENIG TERJESZKEDNEK —, s ez a varázs mindaddig tart, amíg fényt nem gyűjtünk.

További magyarázat helyett vizsgáljuk meg a másik végletet: a fehérét. A fehér egy abszolút szín, semmi árnyalat, egy átvilágított közege, amelyben semmilyen ismeretlen szennyeződés sem észlelhető. Egy változatlan, egy metafizikai állapot. És tulajdonképpen ez a válasz a miértre. Arra, hogy miért alkalmazta Tari éppen ezt a színt a költemények vázaként. A fekete két tartalmi egysége — az árnyalatgazdagság és az izgalomkeltés — a tökéletesség hatásos komponense.

»Az éj gomostűje« — a csillagok — egy kedvező alkalmat nyújtottak a két motívum (tük és sötét) láncba fonására. A tük viszont:

*anyám varrógépe
a legtökéletesebb fegyver*

Nem a fegyver erőssége, hatása foka a fontos, hanem az ellenállás,

a cél érdekében történő tudatos küzdelem. A harcban sohasem a mennyiséget, hanem a minőséget kell keresnünk!

Költeményeire, amelyek tulajdonképpen egy küzdelem egyes epizódjai csupán, egy betétszerű beépített egység jellemző. Megindul a vers fonala, egy helyen megszakad, a betét: egy sokkszerű megállapítás, következtetés, sűrítés stb., majd a fonál tovább nyúlik.

Igy jelennek meg a *Skalp I*-ben az éj gombostűi — az elérhetetlen vágyak, viaskodás a hatalmas távolságokkal, akarati tevékenységünk iránypontjának, a célnak fenn lebegő képei — által ejtett sebek, pontosabban reakciók ezekre a szűrásokra:

*a szűrások helye
érdekes
még sohasem emlékeztetett
a távolságokra*

Az ember szinte megmagyarázhatatlan alaptermészete: képes a paraszak közé nyúlni, noha keze talán még most is sebes, keresztül-lát a lángokon, s csak a beteljesülést érzi közeledni.

Beteljesülés — mi a célunk? Hova jutunk? — Elérkezünk az »estelődő fiók magányához«, a fiókhöz, az egész egy kis egységéhez.

Ezzel megérkeztünk a költemények témavilágához, a megmunkálásra váró nyers masszához: Vajdaság csupán fiókja az egésznek — azonban tudnunk kell, hogy minden fiók elveszti hatalmát (hasonló a helyzet, mint a sötét szobával), amint kihúzzák, megbolygatják egyensúlyi helyzetét, felsértik: »*turkál a harakirit éneklő madár*«.

A költő is része, alapsejtje a társadalom főléptményének (noha egyes esetekben igyekszik — kisebb-nagyobb sikerrel — elszakadni), így kénytelen összevetni önmagát környezetével. Minden álszemérmeskedés nélkül kimondja: »én ujjaim hegyén érzem a csókokat / lábaimban az átok tüske-oeuvre-je« — ez nem önteltség, hanem az ezeket a sorokat követő cinizmus alsó ingerküszöbe:

*bizonytalan helyre távoztam
nyugodtan mellre szívtom
napi nyugtalanságaitok*

*majd bevonulok a világirodalomba
és ne
aggódjatok*

Ha önteltséggel állnánk szemben, akkor a költő nem merte volna a világirodalmat említeni, hanem valami szerényebb kategóriát szerepeltetett volna. A nagyképűséget cinizmussá fejlesztte, önmakroizmusba csap át, vagyis egy ősi színészi megoldást alkalmaz: hibából erényt formál! Tehát egy újabb válasz egy feltett miértre.

Ezek után egy váratlan fordulat, hasonló, mint amikor az ember fürdeni akar, tudja, hogy hideg a víz, mégis megborzad, amikor rázúdul: »felhúzott szemhéjú valóság«.

Ez áramütésszerűen felrázott bennünket, jelezvén, hogy a kulminációhoz közeledünk. A *Verbunkosok helyett*ben ezt meg is találjuk.

A »szálkás fészek« egy kontrasztos fogalomkomplexum, hiszen a fészek a kezdet felelősségmentes gondtalanságát kelti bennünk, míg a tövisek ennek ellenkezőjét, s mégis: a szűrás összeáll — melegséget ad, edzi a költőt, megokolja, hogy miért vált ilyen né, vagyis szűrő szálkává.

A kép ezzel lezárul, jön a magyarázat:

*ha túlságosan
rűcskös a papír
szó-gyomorrontás*

Rűcskös a papír, a toll esetleg megszalad, ez egy gyomorrontást — szó-gyomorrontást — eredményezhet. Ennyire azonban nem alacsonyodhat le, hogy most a végén bocsánatot kérjen, és felocsúdtan önmagára kiált.

Egy szüret elé (Skalp VII.) — utóirat egy testamentumhoz. Az előző hat költemény egy dialektikus egészet alkot, míg a hetedik a szüret. A gondolatok szürete. Egy helyzetkép megalkotása kérdés-válasz formában.

Ez a költemény az egész ciklus, pontosabban az első hat egység miniatűrje, s ezért struktúrájuk azonos elemekre épül, a költő tehát nem adhat egy egzakt képet, nem térhet ki minden problémára. Akkor miért kell mégis írni? Azért, mert »az alkotás szőlőszemekben tűzesező« mámor.

BÁLINT BÉLA